

Dohledový benchmark č. 1/2022

k přepisování cizích jmen a příjmení, jakožto i zeměpisných označení do českého jazyka při výkonu překladatelské činnosti

Oblast:	- soudní překladatelé - výkon překladatelské činnosti
Relevantní právní úprava:	- § 1 odst. 3 zákona č. 354/2019 Sb.

Ministerstvo spravedlnosti, odbor insolvenční a soudních znalců coby orgán dohledu nad výkonem tlumočnické a překladatelské činnosti podle § 33 odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, a správní orgán příslušný k projednání přestupků na úseku tlumočnické a překladatelské činnosti podle § 40 odst. 1 téhož zákona, vydává v rámci dobré správní praxe a k zajištění předvídatelnosti své rozhodovací činnosti ve smyslu § 2 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, **tento benchmark:**

- I.** Za dobrou praxi soudního překladatele a standard odborné péče při **přepisování cizích jmen a příjmení** v překladech písemností do českého jazyka ve smyslu § 4 odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, se považuje analogické použití způsobu přepisu upraveného nařízením vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy, v kombinaci s uvedením jména a příjmení v podobě, v jaké jsou uvedeny v dokladu totožnosti dotčené osoby.
- II.** Za dobrou praxi soudního překladatele a standard odborné péče při **přepisování zeměpisných jmen** v překladech písemností do českého jazyka ve smyslu § 4 odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, se považuje využití standardizovaných exonym schválených a publikovaných Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním, případně publikovaných po předchozím schválení tímto úřadem.
- III.** Orgán dohledu doporučuje všem soudním překladatelům relevantních jazyků využívat shora uvedené postupy.

Shora uvedené postupy se obdobně použijí i v případě tlumočnických úkonů prováděných v písemné podobě.

Geneze

- 3 Ministerstvo spravedlnosti České republiky, odbor insolvenční a soudních znalců (dále jen „*ministerstvo*“) ze své úřední činnosti, jakožto i v rámci správní spolupráce



s Ministerstvem vnitra České republiky, získalo poznatky nasvědčující tomu, že v oblasti překladatelské činnosti existují nejednotné postupy při přepisování cizích jmen a příjmení do české podoby, jakož například i některých geografických názvů.

- 4 Dle poznatků ministerstva tak v praxi dochází k tomu, že cizí jména a příjmení buď vůbec nejsou přepisována do české podoby a jsou v překladech uváděna ve formě, v níž jsou uvedena v cestovním či jiném dokladu dotčené osoby, anebo jsou soudními překladateli přepisována do české podoby nejednotně a dle různých gramatických principů. Obdobný problém se pak vyskytuje i v případě uvádění zeměpisných jmen.
- 5 Shora popsany nekonzistentní postup v praxi působí komplikace orgánům veřejné moci České republiky, a to zejména při přepisování jmen a příjmení do informačních systémů veřejné správy především na úseku matrik. Kromě toho, že takové překlady úředních listin mohou způsobovat zmatky stran totožnosti konkrétních osob, v praxi matričních úřadů tento postup vyvolává nutnost nadstandardní kontroly překladatelských úkonů a provádění prepisů přímo úředními osobami těchto úřadů.
- 6 S ohledem na shora uvedené a vzhledem k tomu, že daná otázka má přímou souvislost s povinností soudního překladatele vykonávat překladatelskou činnost s odbornou péčí podle § 4 odst. 1 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích (dále jen „*TlumZ*“), jakožto i s projednáním přestupku podle § 37 odst. 2 písm. c) *TlumZ*, vydává ministerstvo tento dohledový benchmark.

Právní základ

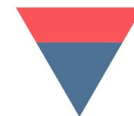
- 7 Podle § 4 odst. 1 *TlumZ* „[t]lumočník je povinen vykonávat tlumočnickou činnost pouze v jazyce, pro který má oprávnění vykonávat tlumočnickou činnost, **s odbornou péčí**, nezávisle, nestranně, a ve sjednané nebo stanovené době.“
- 8 Podle § 3 odst. 3 *TlumZ* „[k]de se dále v tomto zákoně hovoří o tlumočnickovi, tlumočnickém úkonu, tlumočnickém oprávnění a tlumočnické činnosti, **rozumí se tím i překladatel, překladatelský úkon, překladatelské oprávnění a překladatelská činnost**, není-li výslovně stanoveno jinak.“
- 9 Podle § 37 odst. 2 písm. c) *TlumZ* se „[p]řekladatel (...) dopustí přestupku tím, že (...) v rozporu s § 4 odst. 1 nebo 2 **nevykonává překladatelskou činnost s odbornou péčí**, nezávisle, nestranně, ve sjednané nebo stanovené době nebo osobně“.
- 10 V případě povinnosti překladatele postupovat s odbornou péčí je ona *odborná péče* neurčitým právním pojmem, který musí být předmětem interpretace (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2005, č. j. 5 Afs 151/2004-73)¹. V případě tzv. profesních předpisů

1 ¹ „Neurčité právní pojmy zahrnují jevy nebo skutečnosti, které nelze úspěšně zcela přesně právně definovat; jejich obsah a rozsah se může měnit, často bývá podmíněn časem a místem aplikace normy. Při interpretaci neurčitého právního pojmu se správní orgán musí zabývat konkrétní skutkovou podstatou, jakož i ostatními okolnostmi případu, přičemž sám musí alespoň rámcově obsah a význam užitého neurčitého pojmu objasnit, a to z toho hlediska, zda posuzovanou věc lze do rámce vytvořeného rozsahem neurčitého pojmu zařadit.“



(tj. právních předpisů upravujících výkon určitého regulovaného povolání) lze obsah odborné péče v obecné rovině lapidárně vyjádřit jako postup řádného odborníka v dané oblasti, tedy zejména postup dle obecně uznávaných standardů daného oboru (*de lege artis*) a s náležitou pečlivostí a odpovědností.

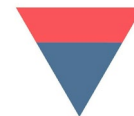
- 11 Pokud jde o výklad pojmu odborné péče, ministerstvo má za to, že uvedená povinnost soudních překladatelů se nevztahuje toliko k jejich technické (lingvistické) činnosti ve smyslu kreativního provádění překladů, nýbrž k výkonu překladatelské činnosti jako takovému, s nímž souvisí i další úkony a aspekty. Za řádný postup tak lze označit zejména takový postup, který neztěžuje postup orgánu veřejné moci, nýbrž tento postup naopak usnadňuje. Stejně tak lze za řádný postup označit praxi soudního překladatele, v jejímž důsledku by nevznikaly zmatky týkající se totožnosti třetích osob.
- 12 Nařízením vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy (dále jen „nařízení vlády“), se stanoví závazná pravidla pro přepis znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy. Toto nařízení bylo vydáno k provedení zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 517/2002 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 70/2006 Sb. a zákona č. 81/2006 Sb.
- 13 Přestože přímým adresátem uvedených právních předpisů nejsou soudní překladatelé, zdejší ministerstvo má za to, že existuje-li v právním řádu legislativně zakotvený postup pro přepisování znaků do české podoby, lze tento postup, s ohledem na váhu obecně závazného právního předpisu a aplikační výhody související s univerzálním použitím jednotného systému a z toho vyplývající harmonizaci postupu soudních překladatelů, označit za standard dobré praxe v oblasti přepisování znaků do české podoby, a tedy i pro přepisování jmen, příjmení a dalších označení.
- 14 Uvedené nařízení vlády je coby obecně závazný právní předpis rovněž volně dostupné široké veřejnosti, a aplikace tohoto nařízení tudíž nevytváří jakoukoliv překážku pro přístup k jejímu obsahu (na rozdíl od např. odborných publikací).
- 15 Jinými slovy, disponuje-li právní řád obecně závazným právním předpisem upravujícím určitý postup pro přepisování znaků jiných jazyků do českého jazyka, přičemž tento postup rovněž využívají orgány veřejné moci, má ministerstvo za to, že takový způsob přepisu lze označit za standard dobré praxe zajišťující jednotu praxe a harmonizaci postupu správních orgánů a soudních překladatelů coby „přátel“ a pomocníků těchto orgánů.
- 16 Ministerstvo v rámci své úřední činnosti rovněž zjistilo, že tento postup je nezanedbatelnou částí překladatelské obce v praxi dlouhodobě dobrovolně aplikován, a tento postup tedy lze označit za zavedený a dodržovaný přinejmenším podstatnou částí soudních překladatelů, a tedy za obecně uznávaný v odborném prostředí.
- 17 Z důvodu zamezení zmatků spojených s výskytem různých podob stejného jména v různých úředních dokladech a písemnostech (např. český přepis v českém matričním dokladu a anglický přepis v cestovním dokladu vydaném jiným státem), soudním překladatelům se rovněž doporučuje vedle přepisu v souladu s nařízením vlády rovněž uvádět jméno a příjmení



i v podobě, v níž jsou tyto osobní údaje zapsány v předloženém dokladu, má-li ho překladatel k dispozici. Takové souběžné uvedení může být provedeno např. v následující podobě:

Jurij Ševčenko (Yuri Shevchenko – dle cestovního pasu č. ZP13512)

- 18 Uvedený způsob zápisu jména a příjmení zmírňuje pochybnosti o totožnosti dotčené osoby, které mohou být způsobeny výskytem několika přepisů.
- 19 K tomuto dvojímu způsobu zápisu jména ministerstvo pro vyloučení pochybností rovněž uvádí, že není povinností soudního překladatele takový doklad aktivně vyžadovat za účelem provedení přepisu. Ministerstvo přesto zároveň upozorňuje na povinnost ověření totožnosti zadavatele překladatelského úkonu vyplývající z § 28 odst. 3 písm. e) TlumZ. Je-li tedy zadavatel posudku rovněž osobou uvedenou v překládané listině, může ověření totožnosti rovněž sloužit k získání poznatků o jiných podobách jména.
- 20 Pokud jde o geografická jména (označení), snaha o standardizaci geografického názvosloví vyplývá z mezinárodních konferencí OSN v této věci, přičemž prioritní je standardizace každého jména geografického (topografického) objektu na světě. Každé standardizované jméno musí náležet ke konkrétnímu geografickému objektu s přesně zjištěnou polohou. Tak například Konference OSN o standardizaci geografických jmen (United Nations Conference of the Standardization of Geographical Names), Skupina expertů OSN pro geografická jména (United Nations Group of Experts on Geographical Names – UNGEGN) a Pracovní skupina pro exonyma (Working Group on Exonyms) plní především koordinační úlohu vůči specializovaným orgánům jednotlivých členských států OSN v oblasti standardizace geografických jmen.
- 21 V České republice je tímto orgánem Český úřad zeměměřičský a katastrální, který zabezpečuje jednotné provádění standardizace v souladu s pokyny a doporučeními shora uvedených orgánů a pracovních skupin OSN. Názvoslovná komise ČÚZK zpracovává rovněž Jazyková pravidla pro standardizaci jmen sídelních a nesídelních geografických objektů z území mimo Českou republiku.
- 22 K problematice přepisování zeměpisných jmen se v minulosti již vyjadřoval Odbor všeobecné správy Ministerstva vnitra ČR, který tuto problematiku řešil i na své pracovní poradě s krajskými úřady, magistráty měst Brna, Ostravy a Plzně a Magistrátu hlavního města Prahy konané ve dnech 30. a 31. května 2017. Při uvádění zeměpisných jmen do matričních knih a na matriční doklady bylo matričním úřadům doporučeno používat publikace obsahující seznamy standardizovaných exonym (českých podob jmen geografických objektů ležících za hranicemi ČR). Za standardizovaná exonyma se přitom považují taková exonyma, která jsou schválena a publikována ČÚZK, eventuálně i exonyma publikovaná po předchozím schválení ČÚZK, např. ve slovnících a příručkách českého jazyka.
- 23 Standardizovaná exonyma jsou zveřejněna zejména v následujících publikacích:
- a) Index českých exonym. Praha: Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2011.
 - b) Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha: ACADEMIA, 2014.
 - c) Pravidla českého pravopisu. Praha: ACADEMIA, 2010.



- 24 Při uvádění zeměpisných jmen platí, že pokud je v uvedených publikacích stanoveno české exonymum, použije se primárně toto exonymum. Pokud je tedy kupříkladu v cizím matričním dokladu uvedeno jako místo narození dítěte „Kamjanec-Podilskyj“, do matriční knihy a matričního dokladu se запиše „Kamenec Podolský“, neboť uvedené místo má české exonymum. Pokud české exonymum není, použije se název uvedený v úředním překladu cizozemského matričního dokladu. Úřední překlad se přitom, obdobně jako v případě přepisu jmen a příjmení, provede v souladu nařízením vlády č. 594/2006 Sb.
- 25 Při překladu zeměpisného jména do cizího jazyka je třeba mít na vědomí, že geografické označení musí být přeloženo tak, aby bylo pro adresáta překladu srozumitelné, tedy v souladu s pravidly daného jazyka. Tak například v případě překladu českého exonyma „Benátky“ do anglického jazyka se uvede označení „Venice“ (nikoliv „Benátky“), v překladu do jazyka německého „Venedig“ atd.
- 26 S ohledem na skutečnost, že shora uvedený postup představuje doporučenou praxi matričních úřadů, aplikuje se na přepisování zeměpisných označení stejná argumentace jako v případě přepisování jmen a příjmení. Soudním překladatelům a tlumočnickům se tedy doporučuje používat v úředně ověřených překladech standardizovaná exonyma.

Upozornění:

Informace obsažené v tomto materiálu vyjadřují právní názor odboru insolvenčního a soudních znalců Ministerstva spravedlnosti coby útvaru funkčně příslušného k výkonu dohledové působnosti ministerstva na úseku tlumočnické a překladatelské činnosti a k vedení relevantních správních řízení včetně rozhodování v prvním stupni. Tento materiál byl zpracován v rámci dobré správní praxe, a to za účelem zvýšení právní jistoty adresátů relevantních právních norem, jakožto i zvýšení transparentnosti a předvídatelnosti výkonu dohledových pravomocí Ministerstva spravedlnosti. Názory obsažené v tomto materiálu se vztahují k dohledové praxi Ministerstva spravedlnosti a nejsou právně závazné; soudy, jiné orgány veřejné moci a ministr spravedlnosti coby orgán rozhodující ve vybraných řízeních ve druhém stupni mohou zaujmout jiný názor. Postup v souladu s tímto materiálem bude orgánem dohledu obecně považován, v mezích okolností konkrétního posuzovaného případu, za postup v souladu s relevantními právními předpisy.

Praha, 17. 10. 2022

Mgr. Jan Benýšek
ředitel odboru insolvenčního
a soudních znalců